

ВПЛИВ НЕПРЯМОГО МЕТОДУ СКЛАДАННЯ ЗВІТУ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Анотація. Детальне дослідження самих високоліквідних активів, як грошові кошти, необхідне для формування чіткої і коректної інформаційної бази. Зведена інформація міститься у такій формі фінансової звітності, як Звіт про рух грошових коштів. У статті досліджено особливості непрямого методу складання Звіту про рух грошових коштів шляхом отримання чистого руху грошових коштів методом коригування чистого прибутку. Визначено, як інформація Звіту про рух грошових коштів впливає на прийняття управлінських рішень підприємством та на думку зовнішніх користувачів. Авторами обґрунтовані переваги та недоліки даного методу, проведено порівняльну характеристику непрямого методу з прямим. Визначені інформаційні потреби користувачів відповідно до статей руху коштів у результаті операційної діяльності. Зокрема, запропоновані шляхи удосконалення складання Звіту про рух грошових коштів з більш детальнішим аналізом його статей та впливом на управління.

Ключові слова: непрямий метод, управління, грошові кошти.

Hurenko Tamara, Baboshina Olha

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

INFLUENCE OF THE IMMEDIATE METHOD OF COMPREHENSION OF CASH FINANCIAL STATEMENTS FOR ADMINISTRATION OF ADMINISTRATIVE DECISIONS

Summary. A detailed study of the most highly liquid assets, as cash, is needed to formulate a clear and correct information base. Cash flow, settlement operations are reflected in a large number of primary and consolidated accounting documents. For external users and management personnel of the enterprise, the consolidated information contained in this form of financial statements, such as the Cash Flow Statement, is essential. Since this report contains two methods of filling, the article explores the features of the indirect method of drawing up the Cash Flow Statement. Also, the article describes ways to obtain a net cash flow by adjusting net profit. It is determined how the information of the Cash Flow Statement affects the adoption of management decisions by the management of the enterprise and the opinion of external users. Many scientific studies are devoted to the value of money in the activities of the enterprise, therefore, the article devotes some attention to the introduction of cash equivalents for a more reliable assessment of the financial condition of the enterprise. Also identified are the main information blocks in the articles of the Cash Flow Statement by an indirect method for analyzing the ability to generate positive cash flows. The authors substantiate the advantages and disadvantages of this method, the comparative characteristics of the indirect method with a straight line are carried out. The information needs of users are defined in accordance with the articles of the movement of funds as a result of operating activity. In particular, ways of improving the compilation of the Cash Flow Statement are proposed, with a more detailed analysis of its articles and the impact on management.

Keywords: indirect method, management, cash.

Постановка проблеми. Питання управління підприємством, ризики ведення господарської діяльності, прийняття раціональних рішень та забезпечення інформацією внутрішніх і зовнішніх користувачів, завжди стояли на першому місці. Зовнішні користувачі фактично можуть знайти інформацію із даних фінансової звітності про фінансовий стан підприємства, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за попередній та звітний періоди. В своїй основі фінансова звітність є фактично кінцевим результатом облікового процесу, який систематизує і узагальнює дані про діяльність суб'єктів господарювання, а також дає можливість на основі певних показників здійснити аналіз результатів діяльності для прийняття управлінських рішень.

Самими високоліквідними активами підприємства є грошові кошти та їх еквіваленти, які потребують постійного контролю та повного відображення у фінансовій звітності. Інформацію про стан та рух грошових коштів можна знайти у відповідних формах фінансової звітності суб'єктів господарювання.

1. У «Балансі (Звіті про фінансовий стан)» – міститься інформація про наявність грошових коштів на початок та кінець звітного періоду. Це дає можливість визначити величину їх зміни, платоспроможність, ліквідність та інвестиційну привабливість підприємства.

2. У «Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід)» відображено не суми грошових коштів, а лише суму нарахованих доходів та витрат, їх структуру, а також отриманий протягом звітного періоду чистий прибуток (який враховується при складанні Звіту про рух грошових коштів за непрямим методом).

3. У «Звіті про рух грошових коштів», який більш детально відображає інформацію про надходження та витрачання коштів у звітному періоді за операційним, інвестиційним та фінансовим напрямками діяльності підприємства.

4. У «Примітках до річної фінансової звітності» знаходимо більш детальну інформацію в розрізі об'єктів, як готівкові кошти, кошти на рахунках у банку, інші рахунки в банку, грошові кошти в дорозі та еквіваленти грошових коштів.

Актуальність даної статті зумовлена тим, що зовнішніх користувачів бухгалтерської інформації цікавить, в першу чергу, стан та рух грошових коштів, маневреність грошовими потоками та основні джерела надходження й витрачання грошових коштів. Оскільки, основною є операційна діяльність, то основними питаннями можуть бути: реалізація необоротних активів, виробничих запасів, отримання кредитів, вчасність погашення дебіторської заборгованості, спрямованість грошей на розширення діяльності, погашення боргів (зобов'язань), тобто вміння підприємства ефективно і результативно управляти власними коштами.

Тому, для достовірного оцінення фінансового стану підприємства, його спроможності генерувати позитивні грошові потоки, необхідне вміння використовувати інформацію із даних Звіту про рух грошових коштів та пояснень до нього (управлінські звіти).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розв'язанню теоретичних і методологічних питань формування, аналізу, контролю та прогнозування фінансової звітності присвячені дослідження вітчизняних вчених як: Ф.Ф. Бутинця, Ю.А. Вериги, С.В. Голова, М.Я. Дем'яненко, М.В. Корягіна, В.В. Сопко, В.Д. Слободян, Б.Ф. Усач та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Значні напрацювання багатьох вчених є суттєвими і глибокими, але потреби в інформації про стан та маневреність грошовими коштами постійно зростають, що дає можливість ще більше уваги приділяти питанню обліково-інформаційного забезпечення управління грошовими коштами та й потоками в цілому.

Мета статті. Узагальнення і систематизація теоретичних знань щодо особливостей складання Звіту про рух грошових коштів за непрямим методом, визначення його переваг та недоліків.

Виклад основного матеріалу. Поняття «фінансова звітність» досить складне і містить цілий комплект звітів для складання. Якщо основним і найвідомішим є Баланс, а найбільш важливим являється Звіт про фінансові результати, то найскладнішим є Звіт про рух грошових коштів. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» він містить дві методики його складання – за прямим і непрямим методами.

Нагадаємо, що за НП(С)БО 1, Звіт про рух грошових коштів – це звіт, який відображає надходження і вибуття грошових коштів (грошей) протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [3].

Відповідно до МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів», значну увагу приділено не тільки інформації про грошові кошти, а й їх еквівалентів, якими є короткострокові, високоліквідні інвестиції, які вільно конвертуються у відомі суми грошових коштів і яким притаманний незначний ризик зміни вартості [4].

Отже, на нашу думку, можна відкоригувати визначення поняття «Звіт про рух грошових коштів», як звіт, який відображає надходження і вибуття грошових коштів та їх еквівалентів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності для забезпечення інформацією зовнішніх і внутрішніх

користувачів для прийняття ефективних управлінських рішень.

Як зазначено в МСБО 7:

по-перше, для користувачів інформації цікаві реальні фінансові можливості підприємства, тобто можливість генерувати власні грошові потоки;

по-друге, важливо визначити, з яких джерел і скільки грошей отримує підприємство та на які потреби їх витрачає, за якими статтями відбувається приплив/відплив грошових коштів;

по-третє, при використанні даного звіту разом з іншими формами фінансової звітності надасть інформацію, яка дає користувачам змогу оцінювати зміни в чистих активах суб'єкта господарювання, його фінансовій структурі (у тому числі ліквідність та платоспроможність), а також здатність впливати на суми та строки грошових потоків з метою пристосування до змінюваних обставин та можливостей;

по-четверте, інформація про грошові потоки є корисною, оскільки дає користувачам змогу розробляти моделі для оцінки та порівняння теперішньої вартості майбутніх грошових потоків різних суб'єктів господарювання [4].

Отже, для того, щоб розрахувати основні фінансові показники необхідно, перш за все, визначити який із методів складання Звіту про рух грошових коштів буде використовувати підприємство. Більшість підприємств Звіт про рух грошових коштів складають за прямим методом, але необхідно приділити увагу непрямому методу складання даного звіту. Відповідно до НП(С)БО 1 та МСБО 7 суб'єкти господарювання можуть складати Звіт про рух грошових коштів двома способами: прямим (за даними бухгалтерського обліку) та непрямим (з даних Балансу та Звіту про фінансові результати) методами.

Прямий метод складання звіту більш простий, підходить для складання всіх розділів (від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності).

Якщо підприємство бажає використовувати непрямий метод або його складання за даним методом є необхідним відповідно до вимог ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, то він на нашу думку, є більш:

– доцільним і ефективним для фінансово-аналітичної служби для прогнозування і прийняття стратегічних управлінських рішень;

– актуальним при складанні фінансової звітності підприємствами, які використовують МСФЗ;

– інформаційним щодо операційної діяльності підприємства.

Особливість непрямого методу, полягає у тому, що чистий рух грошових коштів можна отримати шляхом коригування чистого прибутку. Тобто, чистий прибуток коригується на зміни, які відбуваються по залишках дебіторської заборгованості, кредиторської заборгованості, необоротних активів та інших статей балансу. Отже, для прийняття правильних управлінських рішень на основі даних Звіту про рух грошових коштів можна отримати досить широку інформацію (табл. 1).

Отже, управління грошовими коштами передбачає здійснення постійного аналізу їх руху, а також прогнозних розрахунків грошових потоків для запобігання проблем у подальшій діяльності.

Найбільш важливим аспектом управління грошовими коштами є мінімізація ризику їх не-

Обліково-інформаційне забезпечення користувачів інформацією про наявність і вибуття грошових коштів

Стаття Звіту про рух грошових коштів за непрямим методом	Обліково-інформаційне забезпечення користувачів
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	Інформація в розрізі витрат та доходів, понесених та отриманих від результатів операційної та інших видів діяльності (відповідно до Звіту про фінансові результати). Аналіз фінансових результатів підприємства до оподаткування (прибуток (збиток)).
Коригування на: – амортизацію необоротних активів	Інформація про амортизаційні відрахування, які були включені у витрати на виробництво продукції та надання послуг. Визначення швидкості знецінення та швидкості оновлення основних засобів. Підвищення ролі власних джерел фінансування інвестиційних проектів. Аналіз забезпеченості цільового використання амортизаційних відрахувань.
– збільшення (зменшення) забезпечень	Прогнозні оцінки стану забезпечень (витрати на оплату майбутніх відпусток, гарантійних забезпечень, додаткове пенсійне забезпечення, реструктуризацію та ін.). Інформація про цільове призначення, контроль за строками погашення. Аналіз забезпечень, які використовуються протягом звітного періоду. Аналіз невикористаних сум забезпечень.
– збиток (прибуток) від нереалізованих курсових різниць	Аналіз наслідків від зміни курсів у складі доходів або витрат підприємства. Аналіз впливу монетарних статей в іноземній валюті на стан грошових статей на дату балансу. Аналіз впливу наслідків змін валютних курсів на прибуток або збиток підприємства та визначення ризиків Аналіз класифікаційних ознак курсових різниць із впливом на фінансові результати
Збиток (прибуток) від неопераційної діяльності та інших негрошових операцій	Аналіз стану витрат та ризиків на дослідження і розробки. Аналіз втрат, доходів і ризиків від реалізації виробничих запасів та списання необоротних активів. Аналіз втрат від знецінення запасів. Аналіз стану сумнівних і безнадійних боргів та шляхи їх вирішення. Аналіз втрат від зменшення корисності активів, уцінки необоротних активів та фінансових інвестицій. Аналіз доходів від списання кредиторської заборгованості. Аналіз доходів від операційної оренди активів.
– фінансові витрати	Аналіз отриманих відсотків за користування кредитами, позиками, фінансовою орендою активів, виданими векселями тощо та інформація щодо порядку їх розподілу. Інформація про віднесення активів щодо розподілу на кваліфікаційні і некваліфікаційні.
– зменшення (збільшення) оборотних активів	Аналіз розміру дебіторської заборгованості за видами та визначення причин їх непогашення. Інформація про економічну природу фінансових операцій (інвестицій) суб'єктів господарювання як додаткового джерела фінансування Аналіз причин надходження і вибуття грошових коштів. Аналіз розміру одержаного фінансового результату на підприємстві із станом грошових коштів.
– збільшення (зменшення) поточних зобов'язань	Аналіз частки грошових коштів у складі оборотних активів підприємства при зростаючому обсязі його поточних зобов'язань.

хватки, що викликано дуже суттєвим розривом між грошовими надходженням і вибуттям. Тому, на основі інформації Звіту про рух грошових коштів та інших форм фінансової звітності, можна вирішити цілу низку фінансових проблем підприємства, тобто:

- проаналізувати та дати оцінку фінансового стану суб'єкта господарювання;
- проаналізувати темпи розвитку підприємства та швидкість оборотності грошових коштів для його забезпеченості мінімальною сумою грошей для проведення господарських операцій;
- проаналізувати вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на фінансову стійкість підприємства;
- проаналізувати шляхи раціонального використання грошових коштів на різних етапах: постачання, виробництва, реалізації, послуг та управління;

– проаналізувати стан підприємства у необхідності залучення кредитних сум та фінансової підтримки різних юридичних установ;

– зменшити ризики у господарській діяльності підприємства та управління грошовими коштами.

Тому, як вірно зазначила Біленко Д.В., враховуючи думку науковців, на сьогоднішній день в більшості країн світу звіт про рух грошових коштів є обов'язковою частиною пакету фінансової звітності та використовується для наочного уявлення впливу поточної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства на її фінансовий стан за певний період часу. Також визначила, що для керівництва підприємства практична цінність звіту про рух грошових коштів полягає в можливості як короткострокового планування діяльності підприємства, так і розробки довгострокової фінансової та інвестиційної політики,

наприклад, в частині прийняття рішень щодо оцінки достатності грошових коштів необхідних для погашення короткострокової кредиторської заборгованості або щодо оцінки можливості розширення виробничих потужностей, залучення нових співробітників і т.д. [1].

Також, можна підтримати думку Майборода О.Є., яка суттєво зазначила, що «управління грошовими потоками необхідно розглядати як послідовний процес постановки завдань та їх виконання, який включає реалізацію таких функціональних етапів: планування та прогнозування грошових потоків і складання відповідних внутрішніх фінансових документів (бюджет грошових потоків, а також плановий звіт про рух грошових коштів, платіжний календар та ін.); імплементація бюджету грошових потоків як невід'ємної складової частини системи бюджетів на підприємстві; фінансовий контролінг виконання бюджету грошових потоків та планових показників Звіту про рух грошових коштів; здійснення коригування планових величин відповідно до зміни зовнішніх та внутрішніх умов реалізації плану» [2].

Висновки та пропозиції. Отже, для того, щоб оптимізувати управління грошовими коштами необхідно на підприємстві обрати ефективну форму організації всіма процесами, пов'язаними з надходження та вибуттям грошових потоків.

Визначимо основні шляхами досягнення оптимізації грошових коштів підприємства на основі реалізації таких заходів:

- розробка модуля управління грошовими коштами, який включатиме всі можливі канали надходження грошових коштів та їх вибуття з визначенням ризиків та прогнозних оцінок;

- застосовувати не тільки метод високих цін на продукцію, а й метод цінових знижок на неї при різних формах оплати покупцем;

- застосовувати знижки покупцям за скорочення строків розрахунків, тобто розширювати форму спонтанного фінансування;

- розширення факторингових угод;

- проведення постійного аналізу показників Звіту про рух грошових коштів з урахуванням впливу на стан грошових коштів таких елементів, як орендовані необоротні активи, непередбачені активи й зобов'язання, списані активи тощо.

- конкретизувати інформацію по руху та наявності грошових коштів на визначених підприємством субрахунках четвертого порядку.

З урахуванням вище сказаного, можна зазначити, що визначення правильної мети і поставлених цілей дасть можливість чітко проаналізувати причини незбалансованості грошових потоків і більш точно скласти бюджет грошових потоків на наступний звітний період.

Список літератури:

1. Біленко Д.В. Системний підхід до управління грошовими потоками підприємства в умовах ризиків та невизначеності. *Фінанси, облік, банки*. 2017. № 1(22). С. 46–54. URL: <http://jfub.donnu.edu.ua/article/view/5011> (дата звернення: 27.03.2019).
2. Майборода О.Є. Напрями управління грошовими потоками підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск № 10. С. 305–309. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/53.pdf (дата звернення: 27.03.2019).
3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 / База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 24.03.2019).
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів». URL: https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/IAS%2007_ukr_2018.pdf (дата звернення: 24.03.2019).

References:

1. Bylenko D.V. (2017). Sistemniy pidhid do upravlinnya groshovimi potokami pidpriemstva v umovah rizikiv ta neviznachenosti [System approach to managing the cash flows of the enterprise in terms of risks and uncertainties]. *Finansi, oblik, banki*, no. 1(22), pp. 46–54. Available at: <http://jfub.donnu.edu.ua/article/view/5011> (accessed 27 March 2019).
2. Mayuboroda O.E. (2017). Napryami upravlinnya groshovimi potokami pidpriemstva [Areas of management of cash flows of the enterprise]. *Economics and Society*, vol. 10, pp. 305–309. Available at: http://economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/53.pdf (accessed 27 March 2019).
3. Pro zatverdzhennya Natsional'nogo polozhennya (standartu) buhgalters'kogo obliku 1 «Zagal'ni vimogi do finansovoyi zvitnosti»: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 07.02.2013, no. 73 / Baza danih «Zakonodavstvo Ukrainy». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (accessed 24 March 2019).
4. Mizhnarodniy standart buhgalters'kogo obliku 7 «Zvit pro ruh groshovih koshtiv». Available at: https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/IAS%2007_ukr_2018.pdf (accessed 24 March 2019).